

S E S J E I K O N F E R E N C J E

IXe CONGRÈS INTERNATIONAL D'ETUDES CELTIQUES

W dniach od 8 do 12 lipca 1991 roku odbył się w Paryżu dziewiąty Kongres z cyklu studiów nad dziejami Celtów. Jego obrady toczyły się w salach paryskiej Sorbony, a prezydował im Venceslas Kruta. W Kongresie uczestniczyło ponad 300 specjalistów z 25 krajów (pozaeuropejskie reprezentowane były przez Australię, Izrael, Japonię, Kanadę i USA) podzielonych na pięć sekcji: archeologiczną, lingwistyczną z językoznawczą, religioznawczą z toponimiczną, historyczną i literatury irlandzkiej. W pierwszej z wymienionych około 80 osób wysłuchało 33 referatów, które koncentrowały swoją uwagę na problematyce związanej z III w. p.n.e. Obradom tej sekcji przewodniczyli kolejno: prof. Carole Crumley (USA), dr Natalia Venclová (CSR), prof. Gérard Nicolini (Francja), dr Hanni Schwab (Szwajcaria), dr Borislav Jovanović (Jugosławia), dr Gilbert Kaenel (Szwajcaria), prof. Margarita Tačeva (Bułgaria), dr Karla Motyková (CSR), prof. Etienne Rynne (Irlandia), prof. Marek Gedl (Polska) i prof. Martyn Jope (Irlandia).

Pierwsza grupa referatów dotyczyła stanu badań na terenie Galii. R. Boudet (Tuluza) przedstawił wyniki badań w południowo-zachodniej części tego regionu, zwracając uwagę na obecność w tej strefie małych osiedli i niewielkiej ilości importów śródziemnomorskich. Zasadnicza zmiana nastąpiła dopiero pod koniec III w. p.n.e., kiedy region ten stał się obszarem intensywnego osadnictwa, z dobrze czytelnymi wszystkimi cechami kultury lateńskiej tego okresu. J. Charpy (Eperney) przedstawił interesującą próbę interpretacji zróżnicowania etnograficznego populacji zamieszkujących Szampanię w okresie IV—III w. p.n.e. P. Roualet (Eperny) podsumował swoje studia nad osadnictwem celtyckim obszarów na północ od Marny, które wobec faktu unikatowej dla innych regionów ciągłości użytkowania cmentarzysk od początku V w. p.n.e. do najazdu Rzymian, stanowią wyjątkową szansę dla modelowania przemian w obrębie kultury celtyckiej. M.-Y. Daire (Rennes) podzielił się ustaleniami na temat badań osadnictwa celtyckiego w prowincji Armorique. G. Leman-Delerive (Villeneuve d'Ascq.) omawiała sytuację w zachodniej części Galii belgijskiej w III w. p.n.e., a F. Perrin (Villeurbanne) scharakteryzował źródła lateńskie z okolic środkowego Rodanu, w strefie pomiędzy Masywem Centralnym a Alpami.

Grupę wystąpień omawiających dzieje Celtów poza Galią otworzył G. Kaenel (Lozanna) prezentując dynamikę osadnictwa celtyckiego w zachodniej Szwajcarii. Najważniejsze budowle datowane na III w. p.n.e. z oppidum w Titelberg (Luxemburg) zaprezentował M. Rowlett (Missouri). Na pytanie o bazę ekonomiczną wielkiej prosperity celtyckiej w okresie ekspansji w III wieku p.n.e. starał się odpowiedzieć w swym wystąpieniu O. Buchsenschutz (Paryż), prezentując między innymi unikatowe znalezisko gromadne siekier żelaznych. T. Júdice-Gamito (Faro) omawiała natomiast zagadnienie przemian w sztuce Celtów z zachodniej części Półwyspu Iberyjskiego, posiłkując się tłem ogólnoberyjskich procesów kulturowych. Obecność grobów wojowników celtyckich w rejonie zasiedlonym przez Senonów nad Adriatykiem w okresie po bitwie pod Sentinum wyjaśniał M. Lan-

dolfi (Ankona). W tym przypadku interesującą była weryfikacja dokumentacji z wykopalisk prowadzonych w XIX wieku.

Najliczniejszą grupę wystąpień stanowiły referaty dotyczące Europy środkowej i południowej. Obiekty rowkowe z obszaru południowej Polski na europejskim tle występowania tego zjawiska w obrządku pogrzebowym omawiał M. Gedl (Kraków). Zagadnienie przejścia kultury Celtów z fazy wczesnolateńskiej do śróczkowlateńskiej zaprezentowała E. Jerem (Budapeszt), stawiając jednocześnie intrygujący problem możliwości określenia na ile proces ten był kontynuacją w sensie ewolucji, a na ile gwałtownym przejściem z jednej jakości kulturowej w drugą. Studia nad zdobnictwem broni celtyckiej z III w. p.n.e. z obszaru Moraw przedstawił M. Cizmář (Praga), a za interesujący należy uznać fakt obecności zdobionych pochew mieczy tylko na trzech stanowiskach z tego regionu: Kobylnice, Charvaty i Ponětovice. A. Kokowski (Lublin) przedstawił szczegółową analizę wisiora z grobu ludności kultury przeworskiej nr XXVIII z Kruszy Zamkowej, odnosząc ją do znanych z obszaru kultury jastorfskiej wisiorów w typie „Ringe mit kreuzförmigem Ösenaufsatz”, będących elementami ozdoby głowy lub pasa i do wisiorów w kształcie koła od wozu z kultury lateńskiej. Wystąpienie uzupełniło zestawienie kartograficzne takich znalezisk i ich katalog dla wschodniego obszaru kultury lateńskiej. E. F. Petres (Székesfehérvár) przedstawiła uwagi o mieczach i pochwach lateńskich z Basenu Karpackiego, grupując je w obrębie następujących stylów: geometrycznego, typu Waldalgesheim, plastycznego, „węgierskiego”, z „parami smoków” i „szwajcarskiego”. Trudności w rozwinięciu tego tematu i w postawieniu zobowiązujących wniosków tkwią zdaniem autorki w niewielkiej ilości egzemplarzy zdobionej broni pochodzących z dowodnie zwartych zespołów (zaledwie 5!). P. Sankot (Praga) analizował motywy zoomorficzne w sztuce Celtów III w. p.n.e. na terenie Czech, a N. Venclová (Praga) omawiała interesujące zagadnienie ośrodków produkcyjnych w Kotlinie Czeskiej w III w. p.n.e. Za szczególnie interesujące należy uznać materiały dokumentujące centra produkcji bransolet sapropelitowych. K. Motyková (Praga) w referacie o znaczeniu tego obszaru dla rozwoju populacji i kultury celtyckiej omówiła procesy ewoluujące ekonomię, technikę, osadnictwo w okresie poprzedzającym powstanie wielkich oppidów. B. Jovanović (Belgrad) zajął się zagadnieniem początku okresu lateńskiego na Północnych Bałkanach i zwrócił uwagę na gwałtowność i kompleksowość przemian kulturowych, które przyniosła z sobą inwazja celtycka. P. Popović (Belgrad) na podstawie analizy źródeł archeologicznych i numizmatycznych wykazał konsolidację polityczną, ekonomiczną i terytorialną Skordysków. Niezwykle dyskusyjny referat przedstawił V. V. Zirra (Bukareszt). Na podstawie zmian w rozmieszczeniu poszczególnych typów zapinek (nazywanych przez autora „lateńskimi”, „dackimi”, „trackimi” i „Poienesti-Lukaševka”) przedstawił on daleko idące interpretacje przemian etnicznych na terenie dzisiejszej Rumunii w okresie lateńskim. M. Tačeva (Sofia) podsumowała badania nad przebiegiem tras przemarszu Celtów przez ziemie Traków w drodze do północnej Grecji i do Azji Mniejszej.

W grupie referatów omawiających szersze zagadnienia, lub opartych na szerokim tle historycznym i kulturowym, wysłuchano ośmiu wystąpień. M. Jope (Dublin) przedstawił sytuację kulturową w Irlandii w III w. p.n.e. w odniesieniu do kontynentu. B. Raftery (Dublin) prezentował najstarsze wyroby ze złota powiązane z Celtami, a odkryte w Clonmacnois (Offaly). J. Megaw dzielił się uwagami na temat relacji stylów zdobniczych sztuki celtyckiej z Wysp Brytyjskich i kontynentu. Wskazał też na rodzime dla wysp koncepcje stylistyczne. Interesującą problematykę znalezisk wotywnych związanych z kulturą celtycką przedstawiły z perspektywy odkryć z terenu Włoch G. Bergonzi i P. Piana Agostinetti (Rzym). Autorki zaproponowały klasyfikację tego typu odkryć i wyka-

zały „seryjność” tworzących je zabytków. Fenomen powstawania wielkich sanktuariów celtyckich, problemy związane z datowaniem ich założenia, określenie ideologii, jaka legła u podstaw potrzeby ich tworzenia omawiali J.-L. Brunaux (Bitry) i T. Lejars (Poitiers). Podkreślili oni, że tego rodzaju zjawisko o pozornie niewielkim (galijskim) zasięgu, należy omawiać na bardzo szerokim tle geograficznym i w kontekście z wielkimi przemieszczeniami ludności celtyckiej, mającymi miejsce w III w. p.n.e. Problematykę „palenisk” ornamentowanych w aspekcie chronologicznym, chorologicznym, kulturowym i genetycznym omówił T. Makiewicz (Poznań). Znakomite studium nad ewolucją metalowych pasów do zawieszania miecza zaprezentował A. Rapin (Compiègne). Wykazał on logikę chronologicznie następujących ulepszeń w konstrukcji pasa, wynikłą z niej funkcjonalność; co poparte zostało perfekcyjną dokumentacją. Tą część obrad uzupełnił referat wygłoszony w imieniu S. O. Rinne (Galway) na temat zagadkowej budowli kamiennej z wyspy Inis Mór. Autor ten przeciwstawił się istniejącym interpretacjom tego obiektu jako miejsca obronnego na rzecz miejsca kultu.

Referaty B. Fischer (Paryż) o zróżnicowaniu najstarszych znalezisk naśladownictw staterów Filipa II Macedońskiego i S. Scheers (Louvin) o historii naśladownictw monet tego władcy — zamknęły obrady sekcji.

W konferencji plenarnej mającej miejsce w Collège de France sekcję archeologiczną reprezentował referat M. Szabó (Budapeszt) na temat źródeł archeologicznych odnoszących się do dziejów Celtów z II w. p.n.e.

Uczestnicy Kongresu mieli możliwość wzięcia udziału w wycieczce do Szampanii celem zwiedzenia nowej ekspozycji o tematyce celtyckiej w Muzeum w Epernay i zbiorów Muzeum Regionalnego w Chalons sur Marne, gdzie przechowuje się materiały z najwcześniejszych wykopalisk w tym regionie.

Kongres pozwolił na przegląd dokonań ostatnich lat w dziedzinie archeologii okresu lateńskiego. Do pełnego ich obrazu zabrakło jednak archeologów ze strefy niemieckojęzycznej. Jest sprawą oczywistą, że badacze niemieccy, austriaccy i szwajcarscy swymi badaniami wnoszą wiele do problematyki celtyckiej, a wielu dziedzinom nadają ton. Konfrontacja ich osiągnięć z tematami przedstawionymi przez uczestników Kongresu stanowiłaby pełniejszą wykładnię postępu w dziedzinie badań nad kulturą lateńską. Niemniej za duży sukces organizatorów należy uznać fakt zgromadzenia tak licznej reprezentacji specjalistów, w tym z krajów, które do tej pory na imprezach tego typu reprezentowane były skromnie. Dorobek Kongresu będzie więc stanowił znakomitą bazę dla dalszych badań dziejów Celtów. Kolejny Kongres z tego cyklu odbędzie się w 1992 roku w Sydney.

Andrzej Kokowski

